

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-95>

УДК 336.41.014

Лобода Н.О., Петрович А.З., Педченко І.І.
Львівський національний університет імені Івана Франка**СИСТЕМНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ:
ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Анотація. У ході статті визначено та проаналізовано різні точки зору сутності поняття «система бухгалтерського обліку». Досліджено стан системи бухгалтерського обліку України на сучасному етапі. Досліджено проблеми системи бухгалтерського обліку на підприємствах України на сучасному етапі та визначено перспективні напрямки удосконалення існуючої системи обліку в Україні. А також подано комплекс заходів, які потрібно реалізувати для ефективної роботи системи бухгалтерського обліку на підприємстві.

Ключові слова: система бухгалтерського обліку, підприємство, облік, методологія обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Loboda Nataliya, Petrovych Andriy, Pedchenko Ivanna
Lviv National University after I. Franko**SYSTEM TRANSFORMATIONS OF ACCOUNTING: A PRACTICAL ASPECT**

Summary. At the present stage of market economy development, the value of accounting is rapidly increasing, because the accounting system is the main information source that is needed both for internal users (business executives and other business units) and for external users (investors, public authorities, etc.) to analyze activities, enterprises and make a sound management decision. In Ukraine, the accounting system needs change, because due to the imperfection of the current legislation and the lack of knowledge of employees, often the information at enterprises is incomplete, opaque and untrue. The main purpose of the work is to research new and analyze the old theoretical and methodological foundations of the accounting system, identify the problems of this system and ways to solve them. The essence of the concept of «accounting system» is analyzed and defined in the article. The state of accounting system of Ukraine at the present stage is investigated. The problems of accounting system at the enterprises of Ukraine at the present stage are researched and the perspective directions of improvement of the existing accounting system in Ukraine are determined. It also presents a set of measures that need to be implemented for the effective accounting system in the enterprise. So today, the accounting system is important because it allows interested parties to obtain truthful information about the assets, liabilities and capital of the enterprise. Ukraine accounting reform is a complicated and long process. It is impossible to define the date of the end of this reform, because the process of improving accounting system cannot be «finished». This means that we need to talk not only about reform, but also about the development and improvement of the accounting system in Ukraine. Future research should drive industry collaborations and collaborations between inter-disciplinary academic researchers in order to reveal strategic responses to and pro-active strategies on changes in digital technology, the continued globalization of standards, and new forms of regulation and associated stakeholder expectations.

Keywords: accounting system, enterprise, accounting, accounting methodology, international accounting standards.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки швидко зростає значення обліку, тому що система бухгалтерського обліку є основним інформаційним джерелом, яка необхідна як внутрішнім користувачам (керівники підприємства та інші підрозділи підприємства), так і зовнішнім користувачам (інвестори, органи державної влади тощо) щоб проаналізувати діяльність підприємства та прийняти виважене управлінське рішення. В Україні система бухгалтерського обліку потребує змін, адже через недосконалість сучасного законодавства та необізнаність працівників часто інформація на підприємствах є неповною, непрозорою та неправдивою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему системи бухгалтерського обліку постійно досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, ці питання висвітлені у працях С. Голова, В. Сопка, Ф. Бутинця, А. Максименка, О. Бондаря, І. Павлюка, П. Кущика, Р. Хом'яка, О. Чабанюк та ін.

Мета і завдання дослідження. Головною метою роботи є дослідження нових та аналіз старих теоретико-методологічних засад системи

бухгалтерського обліку, визначення проблем даної системи та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Господарська діяльність кожної організації чи підприємства має на меті отримання максимального прибутку, тому здійснюється управління підприємством та створюються різні системи. Найнеобхіднішою для досконалого управління підприємством є система бухгалтерського обліку. На сьогоднішній день жодна організація, незалежно від відомчої належності і форми власності, не може функціонувати без ведення бухгалтерського обліку, бо лише завдяки даним бухгалтерського обліку можна забезпечити повну інформацію про майновий і фінансовий стан організації.

Розглянемо погляди дослідників щодо сутності «системи бухгалтерського обліку» (табл. 1).

Таким чином, можна сказати, що система бухгалтерського обліку – це система, яка представляє собою комплекс заходів, спрямованих на взаємне поєднання усіх елементів методу бухгалтерського обліку з метою отримання належної інформації, необхідної та достатньої для прийняття керівництвом підприємства й зовніш-

Таблиця 1

Сутність поняття «система бухгалтерського обліку» згідно поглядів вчених

№ з/п	Вчений	Визначення поняття «система бухгалтерського обліку»
1.	Бутинець Ф.Ф.	система умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції
2.	Лень В.С.	система, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу
3.	Кужельний М.В. та Левицька С.О.	система умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства, здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів

Джерело: розроблено авторами за даними [1; 2; 3]

німи користувачами управлінських рішень, як тактичного, так й стратегічного характеру.

Сьогодні в Україні система бухгалтерського обліку діє на основі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Так, згідно даного нормативного акту бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [4].

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів [4]. Отже, суб'єктами організації бухгалтерського обліку є керівники підприємства, директор та головний бухгалтер, які відповідають за організацію бухгалтерського обліку. Під об'єктами організації обліку розуміють окремі предмети, явища або процеси, на які спрямована організаційна діяльність облікового апарату [5].

Для складання фінансової звітності застосовуються міжнародні стандарти, які викладені державною мовою та офіційно оприлюднені на веб-сторінці Кабінету Міністрів України. Саме даний орган визначає перелік підприємств, які застосовують міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [4]. Таким чином, система бухгалтерського обліку в Україні організована відповідно до специфіки установи, сфери її діяльності, нормативно-правової бази, даних економічних, соціальних, правових та інших умов країни. Проте, не можна сказати, що сьогодення система бухгалтерського обліку є ідеальною, тому що існують значні проблеми в даній сфері.

Головною проблемою є проблема державного регулювання. На сьогоднішній день відчутно збільшилися права підприємств, тому їх господарська діяльність стала більш вільною та самостійною, тоді як сфера державного регулювання обліку зменшилася, це свідчить про те, що низку облікових проблем підприємства повинні вирішувати самостійно.

Важливою та однією з основних проблем сучасного бухгалтерського обліку є досі невирішене питання щодо дотримання міжнародних стандартів. Так, сьогодні є певні рекомендації щодо застосування Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, проте все ж немає чіткого дотримання

та бажання підприємств переходити на Міжнародну систему бухгалтерського обліку [6].

Суттєвим недоліком вітчизняної системи бухгалтерського обліку є те, що він не надає належну кількість оперативної інформації для всіх суб'єктів, яким вона потрібна. Виникає суперечність між тим, що може традиційна система обліку та потребами користувачів в тій інформації, яка потрібна для досягнення їх функцій. І дану невідповідність можна усунути лише за умови, що науковці звернуть увагу на закономірності історії утворення системи обліку та її роль у суспільстві на кожному з етапів формування економіки.

Крім того, не можна оминути увагою питання щодо проблеми підготовки бухгалтерських кадрів. Через те, що сьогодні доволі на низькому рівні знаходиться саме підготовка бухгалтерів. Проблемою є те, що дану професію обирає безліч абітурієнтів, не маючи жодного уявлення на скільки професія бухгалтера є складною та відповідальною. По-друге, відсутня в Україні система післядипломної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Нерозвинутою є мережа аудиторських компаній, які здатні якісно надавати бухгалтерські послуги.

Ще однією не менш важливою проблемою є те, що сьогодні стандарти фінансової звітності встановлює Міністерство Фінансів України, але держава не контролює правильність їх дотримання. Таким чином, з цього випливає проблема достовірності бухгалтерської інформації, яка не завжди є правильною, так як існує проблема бухгалтерських кадрів.

Таким чином, сьогодні на багатьох підприємствах України недосконало функціонує система обліку та контролю, що негативно впливає на оцінку витрат підприємства щодо виготовлення певного виду продукції та доходів суб'єкта господарювання. Тому для удосконалення системи бухгалтерського обліку на підприємстві потрібно здійснити комплекс завдань.

По-перше, основою удосконалення системи бухгалтерського обліку на підприємствах є підвищення рівня економічних знань та ділової кваліфікації працівників обліку, оскільки в сучасних умовах правильно і раціонально організувати облікові роботи в господарстві можуть тільки спеціалісти, які знають як методологію і техніку обліку, так і економіку виробництва. Вони повинні володіти певним рівнем знань в галузі планування, фінансування, кредитування, економічного аналізу, права, ефективно використовувати сучасні засоби обчислювальної техніки для опера-

цювання обліково-економічної інформації [7]. Також, система бухгалтерського обліку на підприємстві повинна бути організована так, щоб керівництво підприємства своєчасно отримувало всі необхідні дані при найменших затратах засобів і праці. Крім того, доречним сьогодні було б розвивати аутсорсингові компанії, які якісно надавали бухгалтерські послуги.

Другим заходом, який би покращив систему обліку на підприємстві може стати створення такої чіткої системи ведення бухгалтерського обліку та контролю, завдяки якій було б легше визначити діяльність та розвиток відповідно до мети, цілей та місії підприємства. Тому для кожного підприємства така система повинна запроваджуватися індивідуально, враховуючи особливості своєї діяльності.

По-третє, важливим етапом діяльності суб'єкта господарювання є збір облікової інформації. Використання раціональних методів і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, пристосованих до сучасних умов, а також вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, є запорукою ефективної системи обліку на підприємстві [8].

Одним із методів удосконалення бухгалтерського обліку на підприємстві є нормативна грошова оцінка існуючих засобів, зроблених операцій та оборотів, які здійснюються на підприємстві. Облік записів господарських оборотів щодо їх правильності також є важливим. Крім того, достовірність інформації також відіграє ключову роль.

Надзвичайно важливим є удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в сучасному комп'ютеризованому суспільстві. Це дозволить швидше та більш якісно управляти обліковою інформацією та зменшить витрати на оплату праці. Так, завдання програмістів сьогодні полягає в доопрацюванні існуючого програмного забезпечення або створенні нового, яке буде доско-

налим і методологія бухгалтерського обліку буде співпадати з принципами роботи даної програми.

Важливим при удосконаленні системи обліку є вибір оптимальної за складом і обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію тих завдань, які поставлені перед обліком підприємства. Чинники протилежного характеру впливають на вибір облікових показників. З одного боку, склад інформації повинен бути достатнім щоб забезпечити не лише потреби обліку, але й інших функцій управління, а з іншого – одержання занадто багато інформації перенасичує облік непотрібними показниками. Тому в першу чергу потрібно враховувати економічний ефект, який отримано від використання цієї інформації. Це і сприятиме вибору оптимального обсягу та складу інформації [9].

Висновки. Отже, враховуючи результати проведеного дослідження можна зробити висновок, що сьогодні система бухгалтерського обліку відіграє важливе значення, адже дозволяє зацікавленим особам отримати правдиву інформацію про стан майна, зобов'язання й капітал підприємства. Проте, для ефективної роботи цієї системи на підприємстві потрібно реалізувати комплекс заходів:

- підвищення рівня кваліфікації працівників обліку;
- створення чіткої системи ведення бухгалтерського обліку, аналізу та контролю;
- удосконалення нормативно-правової бази системи бухгалтерського обліку;
- надання прозорої інформації для суб'єктів, які її потребують;
- раціоналізація методів і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, адаптованих до сучасних умов, а також вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації;
- удосконалювати систему автоматизації обліково-аналітичних робіт тощо.

Список літератури:

1. Кужельний М.В., Левицька С.О. Організація обліку : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
2. Організація бухгалтерського обліку: підручник / [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. [3-є вид., доп. і перероб.]. Житомир : ПП «Рута», 2002. 592 с.
3. Організація бухгалтерського обліку : навч. посібник / [за ред. В.С. Леня]. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 696 с.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-ХІV – Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 30.11.2019).
5. Костишина М.Т., Киричук У.М. та ін. Організація обліку : навч. посібник. Львів : ЛДФА, 2011. 192 с.
6. Мосійчук І.Б. Особливості бухгалтерського обліку в сучасних умовах розвитку економіки. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1938/> (дата звернення: 16.11.2019).
7. Гаркуша С.А. Автоматизована система обліку: роль та значення для підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/7_106243.doc.htm (дата звернення: 25.11.2019).
8. Романів Є.М., Лобода Н.О. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посібник. Львів : ЛДФА, 2014. 265 с.
9. Чабанюк О.М., Мазур Н.В. Фінансова звітність та її місце у прийнятті управлінських рішень. *Современные научные достижения – 2011* : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (27.01.2011 – 05.02.2011 р.) / ред. кол.: Prof. JUDr Zdenek Semak, Mrg. Alena Pelicanova та ін. Сер. : Економічна. Прага : Вид-во «Наука і освіта». 2011. Вип. 4. С. 69–71.

References:

1. Kuzhelnyy, M.V., & Levytska, S.O. (2010). Orhanizatsiya obliku: pidruchnyk [Organization of accounting: a textbook]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 352 p.
2. Butinets, F.F. (ed.) (2002). Orhanizatsiya bukhgalterskoho obliku: pidruchnyk [Organization of accounting: a textbook] [3-ye vyd., dop. i pererob.]. Zhytomyr: PP "Ruta", 592 p.
3. Lenya, V.S. (ed.) (2006). Orhanizatsiya bukhgalterskoho obliku: navch. posibnyk [Organization of accounting: training. manual]. Kyiv: Tsentr navchalnoyi literatury, 696 p.

4. Zakon Ukrainy "Pro bukhhaltersky oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini" vid 16 lypnya 1999 roku № 996-XIV – Kyiv [Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" of July 16, 1999 No. 996-XIV – Kyiv]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (accessed: 30.11.2019).
5. Kostyshyna, M.T., & Kyrychuk, U.M. (2011). Orhanizatsiya obliku: navch. posibnyk [Organization of accounting: training manual]. Lviv: LDFA, 192 p.
6. Mosiychuk, I.B. Osoblyvosti bukhhalterskoho obliku v suchasnykh umovakh rozvytku ekonomiky [Features of accounting in modern conditions of economic development]. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1938/> (accessed: 11.16.2019).
7. Harkusha, S.A. Avtomatyzovana systema obliku: rol ta znachennya dlya pidpryyemstva [Automated accounting system: role and importance for the enterprise]. URL: http://www.rusnauka.com/7_106243.doc.htm (accessed: 25.11.2019).
8. Romaniv, Ye.M., & Loboda, N.O. (2014). Bukhhaltersky oblik (zahalna teoriya): navch. posibnyk [Accounting (General Theory): Educ. manual]. Lviv: LDFA, 265 p.
9. Chabanyuk, O.M., & Mazur, N.V. (2011). Finansova zvitnist ta yiyi mistse u pryynyatti upravlinskykh rishen [Financial reporting and its place in managerial decision making]. *Sovremennye nauchnye dostyazhenyya – 2011: mater. VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (27.01.2011 – 05.02.2011 r.) / red. kol.: Prof. JUDr Zdenek Cemek, Mrg. Alena Pelicanova. Avg.: Economic. Prague: Science and Education Edition, vol. 4, pp. 69–71.*